Motion till riksdagen 1985/86:So618

Gullan Lindblad och Görel Bohlin (m)

Ändrade regler för bidragsförskott, m. m.

I januari 1982 skrev vi en motion (1981/82:558), där vi begärde skyndsamma förslag till åtgärder i syfte att åstadkomma ett rättvisare bidragsförskottssystem, som i första hand skulle ge hjälp till de barnfamiljer som har störst behov av samhällets ekonomiska stöd.

Vi nödgas tyvärr konstatera att någon förändring av bidragsförskottssystemet ännu ej gjorts – frånsett preskriptionstiden – trots att flera utredningar gjorts i frågan och trots att statsutgifterna ökat avsevärt för bidragsförskotten. Budgetåret 1984/85 utbetalades inte mindre än 1 980 milj. kr. till 257 000 barn.

1979 års underhållsreform, som i första hand var avsedd att mildra bördan för underhållsskyldiga med svag ekonomi, kom att beröra samtliga underhållsskyldiga, varför effekterna i systemet blivit minst sagt stötande.

Behovspröva bidragsförskottet!

Rätten till bidragsförskott är i dag inte beroende av det underhållsbidrag som fastställts i det enskilda fallet. Den är i princip inte heller beroende av den underhållsskyldiges betalningsförmåga och underhållsbidragets storlek. Bidragsförskottet utgår utan behovsprövning mot barnets och vårdnadshavarens ekonomi. Om ett barn har egen inkomst och egna tillgångar kan det således ha rätt till bidragsförskott.

Riksförsäkringsverket har anfört att bidragsförskott bör utges endast om föräldrarna inte själva kan försörja barnet. Det är enligt verkets mening inte rimligt att det allmänna skall betala ut stora skattefria belopp till försörjning av vårdnadshavarens barn, då denne själv har höga inkomster. Verket har också tillstyrkt Ensamförälderkommitténs (SOU 1983:51) förslag att behovsprövning borde göras även mot barnets inkomster.

Vi anser att en behovsprövning av bidragsförskottet snarast bör komma till stånd.

Horribla effekter av dagens system

Bidragsförskottet består av två delar, dels ett förskott på fastställt *underhållsbidrag*, dels ett *utfyllnadsbidrag* motsvarande mellanskillnaden mellan underhållsbidrag och bidragsförskott.

Dagens system kan ge mycket stötande och ur samhällsekonomisk synpunkt helt horribla effekter.

Utfyllnadsbidraget ökar, om underhållsbidraget jämkas nedåt på grund av att vårdnadshavaren fått högre inkomster. Effekten blir densamma, om barnets sociala förmåner ökar. Om barnbidraget höjs så minskas underhållsbidraget. Däremot ökar utfyllnadsbidraget och därmed statens utgifter för bidragsförskott.

Ökad försörjningsförmåga hos den enskilde vårdnadshavaren och ökade samhällskostnader för allmänna barnbidrag medför alltså samtidigt ökade samhällskostnader för bidragsförskott.

Se över reglerna för beräkning av skäligt underhållsbidrag!

Ett barns föräldrar kan ingå avtal om underhållsbidrag åt barnet på de villkor de själva bestämmer och är överens om. Eftersom barnet i princip alltid garanteras ett bidrag motsvarande bidragsförskottet ligger det knappast i föräldrarnas intresse att komma överens om ett högt underhållsbidrag. Då bör ihågkommas att om underhållsbidragen inom bidragsförskottssystemet genomsnittligt är 10 kr. för låga, så innebär detta ökade statliga utgifter för utfyllnadsbidrag med omkring 30 milj. kr. årligen.

När bidragsförskottssystemet år 1964 fick den utformning som i dag huvudsakligen gäller var man uppmärksam på vissa risker för missbruk av utfyllnadsbidraget. Därför infördes en spärregel, som säger att bidragsförskott kan vägras, om vårdnadshavaren uppenbarligen underlåter att medverka till att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt. Sådan vägran kan ske även om det fastställda underhållsbidraget uppenbarligen understiger vad den underhållsskyldige bör betala.

Försäkringskassan kan – som en följd av spärreglerna – göra en form av "överprövning" av skäligheten av det fastställda underhållsbidraget. Denna "överprövning" tillämpas restriktivt men har trots detta medfört klagomål från ett stort antal domare och advokater.

Visserligen kan den "överprövning", som spärregeln medger, diskuteras, bl. a. med hänsyn till att ett visst dubbelarbete förekommer. Med hänsyn till alla faktorer i dessa ärenden anser vi emellertid att spärregeln bör kvarstå.

Vi anser också, att försäkringskassan – i likhet med vad som gäller för advokater och socialnämnder – bör ges möjlighet att uppträda som ombud för barnet i allmän domstol eller själv inträda i rättegångar i någon form.

Öka återbetalningen av bidragsförskotten!

Försäkringskassans återkravsverksamhet har effektiviserats betydligt på senare år. Under budgetåret 1983/84 återbetalades 658 milj. kr. till staten.

Budgetåret 1983/84 gjordes 58,3 % av återbetalningarna frivilligt, medan 41,7 % återbetalades först efter tvångsåtgärder. Att notera är att endast 12 % av de förskotterade underhållsbidragen betalas i rätt tid. Kassorna har således ett ganska betungande arbete i återkravsverksamheten.

Ett flertal motioner rörande ökad återbetalning av bidragsförskotten har väckts genom åren. Bl. a. har en förlängd preskriptionstid föreslagits.

Tiden för införsel för underhållsbidrag är fr. o. m. den 1 juli 1984 förlängd från två till tre år. Vi anser emellertid, att såväl preskriptions- som

införseltiden bör förlängas till fem år. Denna tid bör kunna utgöra en lämplig avvägning mellan sociala hänsyn och nödvändigheten av en effektiv återkravsverksamhet.

För införsel får enligt 15 kap. 2 § utsökningsbalken tas i anspråk lön och vissa löneliknande inkomster såsom pension ovh livränta samt sjukpenning. Däremot får bl. a. arbetslöshetsersättning, arbetsmarknadsutbildningsbidrag och utbildningsbidrag inte tas i anspråk. Ensamförälderkommittén har föreslagit att införselmöjligheten skall utvidgas att gälla samtliga ersättningsslag, som anges i 11 kap. 2 § lagen om allmän försäkring (AFL). Vi anser att införselmöjlighet skall införas i enlighet med Ensamförälderkommitténs förslag.

Bidragsförskottet utbetalas den 20:e i månaden före den som bidraget avser. Underhållsbidraget däremot förfaller till betalning den sista samma månad. Denna skillnad i utbetalnings- resp. förfallodag beräknas kosta staten omkring 3 milj. kr. årligen i ränteförluster. Vi anser att bidragsförskottet bör utbetalas senare än för närvarande så att tiden sammafaller med inbetalningen av underhållsbidraget.

Hemställan

Med stöd av det ovan sagda hemställer vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om att bidragsförskott bör behovsprövas i förhållande till vårdnadshavarens och barnets ekonomiska situation,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om att bidragsförskottet bör minskas – inte höjas som för närvarande – om allmänna barnbidraget höjs,

[3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om översyn av reglerna för beräkning av skäligt underhållsbidrag,[1]]

[4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om att försäkringskassan bör ges laglig möjlighet att uppträda som barnets ombud vid domstol,[1]]

[5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om förlängd införsel- och preskriptionstid i bidragsförskottsärenden till fem år,[1]]

[6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om utvidgning av införselmöjligheterna till samtliga ersättningsslag, som anges i 11 kap. 2 § lagen om allmän försäkring (AFL),[1]]

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om utbetalning av bidragsförskottet så att det sammanfaller med inbetalning av underhållsbidraget.

Stockholm den 27 januari 1986

Gullan Lindblad (m) *Görel Bohlin (m)*

[1] 1985/86:L259.